

Vogelwaarnemingen in het Hooggebergte

Vanaf 22 juni tot en met 29 juni 1975 hebben wij een korte, maar geweldig geslaagde vakantie doorgebracht in het Vanoise Nationale Park in Zuid-Frankrijk. Het park, gelegen aan de Italiaanse grens, is 53.000 ha groot en ligt, evenals het voorpark, op een hoogte van 1200 tot 3852 m. Dit bergnatuurreserveaat mag gezien worden als een vruchtbaar resultaat van opkomende natuurbescherming in een land, dat met dit soort dingen niet voorop loopt in Europa.

Het landschap is te verdelen in een aantal horizontale biotoopzones.

- a De lagere gedeelten van de valleien, met agrarische gebieden, gemengde bossen en bebouwing. Hoogte: 1000 - 1500 meter.
- b Een naalddhoutzone, die boven de akkerbouwgebieden ligt. Dit zeer homogeen begroeid gebied is avifaunistisch gezien niet zo interessant. Hoogte 1400 - 2000 meter.
- c Een gebied dat, vaak vrij scherp, overgaat van naalddhout in grasland met struikgewas. Hoogte 1800 - 2200 meter.
- d De alpenweiden: op grotendeels steile hellingen gelegen grasland. Veelsoortige schimmels en mossen bewerkstelligen een schutkleureffekt op de slordig in het rond liggende rotsen en keien. Het is vooral dit gebied uit de Alpen, dat bekend is geworden vanwege zijn schitterende flora. Hoogte 2000 - 2800 meter.
- e Een landschap dat bestaat uit een grillige combinatie van kale rotsen, sneeuwvelden, morenen en gletsjers. De begroeiing verdwijnt hier vrijwel; slechts enkele vogelsoorten kunnen zich in deze zone handhaven. Hoogte 2800 meter en hoger.

Bovenstaand schema is ontleend aan onze route Modane-Termignon-Glacières de la Vanoise (hoogte tot 3500 meter) - Lanslebourg-Modane.

De verschillende zones komen vrijwel overal in de Alpen voor, maar de hoogte waarop zij zich bevinden is afhankelijk van de ligging van de hellingen. Met name het noord-zuid verschil is opvallend. Omdat een zuidhelling meer zon krijgt dan een noordhelling zal de begroeiing aan de zuidkant meer kans tot leven krijgen en dus op grotere hoogte nog voorkomen. Het behoeft nauwelijks betoog, dat dit verschil zijn weerklink vindt in de vogelstand van de onderscheiden hellingen.

In Modane, waar we vier uur op een bus naar Termignon moesten wachten (op zondagmorgen vertrekt het mobiel alleen om 9 uur), verkenden we vast de helling tegenover het station (1050 - 1300 meter). Op een telegraafdraad zat een mannetje Rode Rotslijster te zingen.

Na zo'n drie kwartier onverantwoord Frans bochtenwerk begonnen we onze voettocht in het dorpje Termignon vanaf een hoogte van 1300 meter.

Op de akkers was de meest algemene soort het Paapje. De gemengde bosgroepen bevatten onder andere Koekoek, Groene Specht, Grote Bonte Specht, Boompieper, Gekraagde Roodstaart, Fluiters, Grauwe Vliegenvanger, Kool-, Pimpel-, Zwarte, Kuif- en Staartmees, Matkop, Boomkruiper, Putter, tientallen Europese Kanaries en als voornaamste attractie de Citroensijs. De balts van de Citroensijs doet aan die van de Sijs denken, maar de zang is een hoog metaalachtig gekwetter, dat geproduceerd wordt tijdens een bijna dwarrelende vlucht. In het kreupelhout zat een Orpheus-spotvogel te zingen. De zang mist de dissonante tonen van de Spotvogel en wordt minder luid voorgedragen. Een andere talrijke soort in de vallei was de Grauwe Klauwier.

Naarmate we hoger kwamen veranderde het landschap. Het gemengde bos maakte plaats voor een monotoon naaldbos, waardoor we enkele uren omhoog klommen. Vogels van het naaldbos waren o.a. Boompieper, Zwartkop, Tuinfluiter, Goudhaantje en Vuurgoudhaantje, reeds genoemde mezensoorten, Putter, Vink en Goudvink.

Toen we uit het naaldbos waren gekomen, belandden we in struikland-schap met een aanmerkelijk grotere vogelrijkdom, waaronder Boompieper, Paapje, Grasmus en Braamsluiper.

Terwijl we op een steeds hoger niveau kwamen, verdween het struikge-was en veranderden de vogelsoorten. De eerste Beflijsters werden waar-genomen; boven ons voerden tientallen Alpenkauwen de vreemdste caprio-len uit in hun vlucht. Hier waren ook de eerste, nog onschuldige, sneeuwveldjes, een voor Nederlanders de laatste jaren toch wat vaag geworden begrip. De begroeiing werd schaars boven de 2000 meter, in tegenstelling tot de hoeveelheden sneeuw. Sneeuwvelden van vaak hon-derden meters lengte moesten worden overgestoken. Door ondermijnend smeltwater zakte je dikwijls tot aan je middel in de sneeuw.

Het voorjaar was hier volgens zeggen laat ingevallen, hetgeen je duidelijk aan de vogels kon merken. Waterpiepers, Alpenheggemussen, Zwarte Roodstaarten en Beflijsters zongen zich haast schor boven het gekolk en gebruis van tientallen beekjes, die zich de laatste weken spontaan hadden gevormd.

Na een klimtocht van zeven uur door al dit moois, arriveerden wij vermoeid en (achteraf) voldaan in een berghut op de respectabele hoogte van 2400 meter. Met deze hut als uitgangspunt werden vijf dagen lang voettochten in de omringende bergen gemaakt.

Het gebied dat hoger lag dan de berghut bestond uit rotswanden, gletsjers en sneeuwvelden. Op een gletsjervoet (+ 3200 meter) zagen we ons eerste Alpensneeuwhoen. Voor deze soort moet men in de Alpen aanzienlijk meer moeite doen dan bijvoorbeeld in Schotland en Scandi-navië. Ons exemplaar zat, zich van ons en de sneeuw niets aantrekkend, tijdens een kleine sneeuwstorm te baltsen ! Ook latere waarnemingen van deze soort werden gedaan op grote hoogten (2900 - 3100 meter), waar het terrein voornamelijk bestond uit sneeuw, ijs en steen. Het lijkt bijna onwaarschijnlijk, dat de vogels op deze hoogte nog genoeg voed-sel vinden om in leven te blijven.

De Sneeuwvink was een soort, die zich ook bij voorkeur in de buurt van sneeuw en ijs ophield. Het was een vrij zwijgzame vogel, die alleen ge-zien werd wanneer hij bij toeval werd opgejaagd. In dezelfde omgeving namen wij regelmatig Zwarte Roodstaarten waar. Deze soort was niet kies-keurig wat betreft zijn biotoop, want we kwamen hem in de vallei ook op huizen in dorpjes tegen.

Beneden de sneeuwvelden werd de vogelstand aanmerkelijk groter: tiental-len Alpenheggemussen, Waterpiepers en Beflijsters zongen bijna de hele dag. Niet uitsluitend alpine soorten waren hier vertegenwoordigd, ook soorten als Blonde Tapuit, Tapuit en Paapje waren aanwezig.

Tijdens een van onze rustpauzes op een uitstekende rotspunt kwam een 2e jaars Steenarend de hoek omzweven en passeerde ons op zo'n 25 meter afstand. De vraag rest slechts wie meer verrast was, de Steenarend of wij ? De Steenarenden in het Vanoise-park hebben overigens een uit-stekend voedselaanbod, want honderden, zo niet duizenden, Alpenmarmot-ten hebben de Alpenweiden en hogere gedeelten van het park tot hun speel- en woonterrein gekozen. Het is haast ongelooflijk hoe mak en speels deze dieren door het leven gaan. Dit is mogelijk voor hen, door-dat ze een buitengewoon vernuftig waarschuwingssysteem tegen dreigend gevaar hebben ontwikkeld. Enkele marmotten fungeren op rotsblokken als uitkijkposten. Als zij onraad bespeuren, beginnen deze wachters heel schel te fluiten. In een fractie van een seconde zijn dan alle dieren in hun holen verdwenen, en hoort men alleen nog de fluitsignalen die doorgegeven worden aan verderop aanwezige groepen. De Steenarend moet waarschijnlijk wel enige aanvalstechniek hiertegenover stellen, wil hij een van deze dieren als prooi verschalken.

Plezierig om naar te kijken waren de Alpenkauwen. Deze vogels broedden in rotsspleten boven de berghut op zo'n 3000 meter hoogte. Op gezette tijden kwamen ze met enorme snelheid afdalen naar de hut om voedsel te zoeken. Hun hoge roepen waren, wanneer de bewolking te laag was, vaak het eerste teken dat de vogels onderweg waren. Een familielid van hen, de Alpenkraai, was aanzienlijk minder algemeen en werd slechts enkele malen waargenomen. Deze soort is in de Alpen vrij schaars en lang niet zo algemeen als de Alpenkauw. Zijn roep, een vrij laag en afgebeten 'chaff', is vrij gemakkelijk te herkennen tussen de hoge kreten van de Alpenkauw (cf. Engelse naam Chough).

Na een kleine week boven in de bergen daalden wij weer af naar de vallei, die we nog $\pm$ 15 kilometer verder in trokken. Tijdens de afdaling hadden we nog een ontmoeting met een troepje Alpensteenbokken: de beesten deden op 10 meter afstand hun uiterste best om ons te negeren !

In de vallei zelf zagen we weer tientallen Europese Kanaries, Geelgorzen, Grauwe Klauwieren en Paapjes. Langs een laaggelegen rotswand waren twee Rotszwaluwen op zoek naar een geschikte nestplaats. Een speurtocht langs de oevers van een beek leverde ons drie waterspreeuwen op.

De avond van ons vertrek zagen wij op een akker een Waaijerstaartrietzanger (in Frankrijk vrij noordelijke plaats voor deze soort) en langs een rotswand boven Modane vlogen een Steenarend, een Slechtvalk en een Raaf samen rond. Een waardiger afscheid van dit park, dat zeker landschappelijk gezien tot één der fraaiste in Europa behoort, hadden wij ons niet kunnen wensen.

Resi Damhuis

Martin van den Berg

Kinderdijkstraat 8^{II}

Amsterdam - 1010

Tel. 460744

vdB/vDr
december 1975